

ŞEMŞİ YASTIMAN
SAZ EVİ

BAĞLAMA
DERSİ
VERİLİR

40
YAŞINDAN SONRA
DA SAZ ÖĞRETİLİR

Divan Sazı, Bağlama ve
Cura yapılır, tamir edilir.
Her yere saz gönderilir.
En iyi saz telleri bulunur
Fiat listesi isteyiniz.

ŞEMŞİ YASTIMAN
SAZ EVİ

ÇIRAĞAN CAD. NO 34 BEŞİKTAŞ-İST.

Ata binme meraklılarına en
güzel imkân

Nuri Oğlakçı
Atlı Spor Yurdu

Adres:

Ayazağa Maslak Üçyol

Büro: Taksim İstiklâl cad. No. 15
Telefon: 44 22 66
İstanbul

1956 YILINDA

İKİŞER DAİRELİ
10
APARTMAN

İKİŞER KATLI
10
BAHÇELİ EV

ayrıca

875 000 lira

TÜRKİYE BANKASI
paranızın... istikbalinizin emniyeti

«VASFİ AKARSU

Genç Bestekârın Gûf.
te ve Besteleri — Rast.
Mahur Makamında bazı
eserleri.»

5 Şarkı, 2 Türkü, 100
kuruş Dergimizden de te-
min olunur.

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

İSTANBULDA ÇIKAR, AYLIK
HALK KÜLTÜRÜ DERGİSİ

Haziran 1956

İÇİNDEKİLER:

Folklor ve Sosyoloji	Prof. F. FINDIKOĞLU
Ürgüp Düğünlerinde Nahl	AH Rıza ÖNDER
Efsaneler ve Atasözleri Arasında	Mahmut E. GAZİMİHAL
Saffi	Mehmet Halit BAYRI
Topkapı S. Müzesinde Çekmeceler Sergisi	Yekta Ragıp ÖNEN
Karaca Oğlan'ın Yeni Şiirleri — I —	Caht ÖZTELLİ
Şeb'inkarahisar'dan Derlenen İki Şiir	Hayri AKYÜZ
Ay Hakkında İnanmalar: Isparta'da	S. Sami BÖCÜOĞLU
Gaziantep'te Nebatî Boyalar ve Tedavi	E. Sadık KOÇAK
Dergiler Arasında	Leylâ ZALOĞLU
Almanya'dan Mektup	Gültekin ORANSOY
Başarılı Bir Resim Sergisi	T. F. A.

Bize Gelen Kitaplar

Sayı: 83

Kuruş: 25

MILLİ KÜTÜPHANE
ANKARA

SAGÜBİ VE YAZI İŞLERİNİ İDARE EDEN MES'UL MÜDÜR: İHSAN HINÇER

1956 YILINDA

15

EV VE APARTMAN DAİRESİ

İkramiye ve kredili

Ayrıca zengin para ikramiyeleri

AKBANK'IN MÜŞTERİLERİNE YENİ HİZMETİ

YÜZ EVLER MAHALLESİ

Hesabınızla daima en az 150 LİRA bakiyeniz.

AKBANK

(T a f s i l â t G i ş e l e r i m i z d e)

FERAHLIK
ve NESE

T.C.
ZİRAAT
BANKASI

Tasarruf hesapları
1956 yılı ikramiye
plânı tutarı simdiçlik

1.750.000

Liradır

Bu Plânda Gayri-
menkuller, dolgun
para ikramiyeleri,
eşya, traktörler, zi-
raat âletleri vardır.

20 Haziran 1956

Devlet Nüshası

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

KURULUŞU: AĞUSTOS 1949

AYDA BİR DEFA İSTANBULDA ÇIKAR, HALKBİLGİSİ DERGİSİ
SAHİBİ VE YAZI İŞLERİ MES'UL MÜDÜRÜ: İHSAN HİNÇER

No: 83

HAZİRAN 1956

YIL: 7 — CİLT: 4

Folklor ve Sosyoloji

Prof. Ziyaettin F. FINDIKOĞLU

İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Sosyoloji Profesörü Fındıkoğlu 15 Mart 1956
da sosyoloji ile folklorun münasebetini izah eden bir ders vermiştir. Talebeden Coşkun Se-
picil'in bu derse ait bir hülâsasını okuyucularımıza sunuyoruz

Zooloji öteden beri sosyolojinin mevzuu olan insanı ve toplulukların hayatını kendi içine almak ister. Hattâ bu istekten şöyle bir ilim adı da çıkmıştır: ZOO-SOSYOLOJİ (yani zoolojiye müstenid sosyoloji.)

İlim olmak iddiasıyla ortaya çıkan bu telâkki tamamiyle gayrillimdir. Çünkü ilim müşahedeci ve hadiseçidir, müşahede ve hadisenin tekzip ettiği bir düşünce ise, olsa olsa felsefi ve metafizik bir kıymet taşır.

Müşahede ne gösteriyor? İnsan, hayvanlar silsilesi içinde en yüksek basamağı teşkil eden bir hayvan, yani bir ZOO, buna kimden bir diyeceği yoktur. Fakat bu bizi (insan) değil, (beşer) karşısında bulunduruyor. Filhakika bütün anatomimizle ve fizyolojik varlığımızla bir Zoo, bir antropo'yuz. Fakat (insan, homme) değiliz. Ne demek? Şu demek ki müşahade ve hâdiseler insan adını taşıyan hayvanın bir zoo olmadığını gösteriyor. Zoo ile müşterek taraflarımızın bulunduğu aşikâr ve ayandır. Fakat bu müşterek taraflar insan denen mahlûkun teşekkülü için yalnız birer elemandırlar. Bu elemanlar insan denen, yahut onlardan müteşekkil cemiyet denen sentez içine girmişlerdir.

Feylesofların dili ile konuşalım: Zoo mer-

diveninde insana kadar basamaklar tabiat diyalektiğinin tezidir. Bir anda zoo bölgesinde insan adını taşıyacak mahlûkun üremesi ve türemesi her halde tabiatın geçirdiği bir sergüzeşt olsa gerek. Tabiatın başından geçen bu sergüzeşt, hazırlanan antitezlerin sergüzeştidir ve nihayet bu cedel veya bu diyalektik neticelenmiştir: İnsan!

Madem ki insan antropo veya zoo değildir ve madem ki zoo'ya has mutalardan (donné, verilerden, aynı fizyolojik ihtiyaçlardan) sıyrılmıyor, o halde ona ilâve edilen unsurlar nelerdir? Yani antropoyu om yapan, beşeri insan yapan hususiyetler neden ibarettir?

Mesele bu noktaya gelince artık sosyolojiyi ihtiva ettiğini iddia eden zoolojiden ayrılmak ve müstakil bir sosyolojinin içine girmek icap ediyor. O zaman anlaşılacaktır ki insan ve toplulukları beşerî hayata ilâve edilen yeni bir elemanın mahsulüdür: Sosyal içtimaf.

Bergson diyor ki:

— Bu ilâve olmaksızın insan nev'i bir hayvan olarak da kendisini belki idame edemeyecek idi. Bu ilâve olmasaydı insan denen zoo ortaya çıktığı anda fosilleşecekti. Onu yaşıtan kuvvet işte bu sosyal unsurdur.

Dürkheim de şöyle diyor: İnsan ve cem-

yet hayatı tabiat hayatına ilâve edilmiş (sürajouté) bir sun'î hayattır.

Bu noktada artık sun'î (yapma) mefhumunu terketmek lâzımdır. Çünkü biz bu kelimeyi ne kadar hüsnüniyetle kullanırsak kullanalım, günlük lisanın kullandığı (sun'î) nin tesirlerinden kendimizi kurtaramayacağız ve ictimai adı mânasıyla sun'î, yapma addedeceğiz.

Halbuki ilmi hakikat büsbütün başkadır. Menşe itibarıyla sun'î olan, yani naturel olmayan bu ilâve hayat, bu sun'î hayat öyle bir hal almıştır ki, artık biz insanogulları için sun'îlikten çıkmış, tabii olmuştur. Bugün bizim kullandığımız gayri tabii vasıflar zooloji nazarında tabii, sosyolojinin tabii addettiği hayat şekilleri Zooloji için gayri tabiidir.

İşte bu noktada biz asıl sosyolojiye ayak basıyoruz. Onunla birlikte folklor da kıymet kazanıyor. Hükuk müessesesi belki birtakım sun'î kaidelerin yekûnudur, meselâ: cinsiyet denilen sevki tabii'nin rolünü ifa etmesi için bir takım ahlâki ve hukuki kayıtlar mevcuttur. Bu kayıtlar zoo bakımından sun'îdir. Fakat bizim için tabiidir. Meselâ: mülkiyet ve tasarruf hakkı sun'îdir. Zoo bakımından tabii olan şey başka zooların elindeki şeyi kapmaktır. Fakat kapma bizim için gayri tabii, mülkiyet hukukuna riayet ise tabii bir hal almıştır. Kaideli ve düzenli olarak terennüm zoo bakımından, ne yapalım ki bağırıp çağırma da bizim için gayri tabiidir. Kılık kıyafette şu veya bu zamanda ortaya çıkma zoo bakımından gayri tabii, fakat!... İster yabancı, ister ehli olsun nebatî ve hayvanî mahsulleri olduğu gibi istihlak bizim için gayri tabii, fakat zoo için tabiidir. (muhtak müessesesi.)

İşte folklor usulünün Sosyolojiye yardımı bu noktadadır. O halde sosyal müesseselerin, tarih ve sosyolojisinde folklorik bilgilerini elde etmeliyiz. Türk folklorculuğu işe, bu hususta zengin bir kaynak teşkil etmektedir.

Not: Sun Arapçada yapmak demektir, sıfatı sun'î Türkçeye girmiştir. Artık Türkçeleşmiş olan bu sıfat sosyoloji için üzerinde durulması lâzım gelen bir kelime, bir mefhumdur. Zoolojinin, fizyoloji, Biyoloji ve Anatominin bahsettiği insan tabiatını insanıdır, yani tabii insanıdır. Lügat mânasıyla anılan

Bize gelen KITAPLAR

★ Mehmet Önder: «Mevlâna'nın Konya'daki Evi ve Medresesi». Konya Gazeteciler Cemiyeti yayını. No. 2. 16 Sayfa. 11 vesika resmi, 1 lira.

★ Veysel Arseven: Öğretmen Okullarında Müzik Eğitimi, No. I». Geniş bir müzik bibliyografyasını ihtiva etmektedir. 64 yanlamasına uzun sayfa. 2 lira. Eser, V. Arseven. lise müzik öğretmeni. Sivas, adresinden temin edilir.

★ Türk Dil Kurumu: «İmlâ Kılavuzu». Dördüncü baskı. 260 sayfa 2 lira.

★ M. Muhlis Koner: «Gelin Kaynana», Piyes 5 perde. Konya lehçe ve şivesile yazılmıştır. Konya Yeni Kitabevinden temin olunur. 88 sayfa, 75 kuruştur.

★ Vernam Hull ve Archer Taylor: «A Collection of Irish Riddles - İrlanda Bilmecelerinden Bir Koleksiyon». Folklore Studies: 6. University of California Press, Berkeley and Los Angeles. 144 sayfa fiatı \$ 1.75 (dolar).

★ Institutul Român Pentru Relatiile Culturale Cu Stranatatea Bucureşti, Bulevarul Dacia, 29. Romanya — Romanya Enstitüsü'nün halk sanatları yayını, Bükreş: «L'art Populaire en Roumanie - Romanya Halk Sanatı». Köy evleri, Kiliseler, Möbeler, Kıyafetler, müceherat, halı ve işlemler, cam üstüne boyamalar, tahta üzerine oymalar, boyalı yumurtalar. Ebadı: 30 X 24. Bol resimli, kuşe kâğıda renkli baskılı. 114 sayfa, fiatı yazılı değil.

★ C.N.G.F.F. Nice, France - Fransız Folklor Cemiyetleri Konfederasyonu Nis. Fransa: «Folklore de France - Fransız Folkloru». Fransada folklor Cemiyetleri, reisleri, adresleri; ayrıca millî kıyafetlerle gösterilen Fransa folklor dernekleri haritası 62 X 72. Eser kuşe kâğıda basılı, 64 sayfa.

bu tabii insanın sosyoloji ile bir alakası yoktur. Sosyoloji ve bütün sosyal ilimler, tabiatı ilâve edilen sun'î insanı tetkik ediyor.

Görenekler:

Ürgüp Düğünlerinde Nahıl

Yazan: Ali Rıza ÖNDER

Anadolu'nun birçok bölgelerinde dolaştım. Ürgüp'e gelinceyede «nahıl» denen nesneyi hiçbir yerde işitmedim, görmedim. Nahıl'ın dil yönünden ne anlama geldiğini, görenek olarak hangi çağlara vardığı, kaynağım hangi ülkeden, hangi ulustan aldığı konusundaki görüşlerimizi yazmam sonlarına bakarak, önce bu nesnenin nasıl yapıldığını ve bununla ilgili düğün töreninin Ürgüp'te

Ürgüp'te yapılan bir düğün: Nahılın sağ tarafındaki genç damattır. Sol tarafta nasıl uygulandığı, elinde baston bulunan zat ise arkadaşımız Ürgüp C. Savcısı Ali Rıza Önder'dir. (dolar) m anlatalım:

Pazartesi günü başlayıp Perşembe günü biten Ürgüp düğünlerinde Çarşamba Perşembeye bağliyan gece, kına gecesidir. Yatsı namazından biraz sonra oğlan evinin yakınında, en elverişli alanda, davul-zurna, yahut bağlama ve klarnet çalınır. Gençler eğlenir, halay çekerler. Bu sırada kız evinden iki tepsi ile birlikte süslenmiş ve ağaca, biraz da geline benzetilmiş bir şey getirilir. İşte buna nahıl denir.

Tepsilerin birisinde baklava vardır. Birinin içinde de üç tabak bulunur. Ortadaki tabağa pişirilmiş ve soğutulmuş bir tavuk gövdesi konmuştur. Kenardakilerin birisinde yoğurt, ötekinde ise yakılmağa hazır kına vardır. Bu tepsinin dört kenarında dört mum yanmaktadır. Tavuk eti, nahılın yanında oturan güveği ile çevresindeki arkadaşlarına lokma lokma dağıtılır. Baklava da dilim dilim ikram edilir. Fakat tabaktaki yoğurt yemeden, geldiği gibi geri gider.

Tavuk ve baklavanın dağıtılması sırasında güveğinin eline kına yakılır. Artan kına-

dan, «evliler tazelensin, ergenler hazırlansın» sözleri ile yanındakilerin avuçlarına da birer parça sürülür.

Ondan sonra nahıl ağacının övülmesine başlanır. Güveği, nahılı getirene ve övene bahşişler verir. Buna, çevresindekiler de katılır.

Nahıl, iki metre kadar yükseklikte, renkli kâğıtlarla ve mumlarla süslenmiş, gelin gibi donatılmış, çiçek gibi hazırlanmış, iskeleti, biricik ustasının eliyle, ağaç ve tel gibi araçlar kullanılarak yapılmış, itibarlı bir düğün esyasıdır.

Nahıl'ı oğlan evi yaptırır. Çarşamba günü gündüzden kız evine gönderilir. Yukarıda anlatıldığı gibi gece gelip nahıl övüldükten ve kına yakma töreni bittikten sonra tekerrar oğlan evine götürülür. Güveği girince nahılın üzerindeki mumlar yakılır. Mumların alevinden renkli kâğıtların ve tahta kısmının tutuşup yandığı da olurmuş. Nahıl, böyle bir yanma ve kırılma kazasına uğramadan düğünü atlatırsa başkalarının düğünlerini

de de kiralanan ve kullanılmak üzere bir köşede saklanır. Aksi halde yeni düğünün oğlan evi yeni bir nahıl yaptırmak zorunda kalacaktır.

Eskiden nahıla, mumlardan başka şekerden dökme elmalar takılır, mumdan yapma kuşlar kondurulurmuş. Bu kuşların düğününde kullanılan özel kılıplar varmış. Şimdiki görünüşü ile nahıl, daha sâdedir.

Ürgüp'te Nahıl Övmesi diye tanınan aşâğıdaki övgü, eskiden yokmuş. İlk olarak On dokuzuncu Yüzyılda yaşamış Ürgüplü halk şairlerinden Mahfi Baba (Alı Baba) tarafından söylenmiştir. Bu övgü sözleri ve ezgisi ile önemli bir değişikliğe uğramaksızın günümüze kadar süregelmiştir. Güzel sesli şair-meşrep okuyucular, bağlama veya klarnet refakatinde okumaktadırlar. Mahfi'den sonra Ürgüplü Lalanın Mehmet, tanınmış nahıl övücülerinden birisi imiş. Onun ölümünden bu yana da yeni övücüler yetişmiştir. Bugün, nahıl övmesini okuyanlardan birisi, Ortama-halle'den Bay Mustafa Özşakı'tır.

Nahıl'ın yapılması da anadan, atadan çocuklara geçen bir sanat geleneğidir. Eskiden, Dereyukarı Mahallesinden Ekmekçi Hasan ve kardeşi Mustafa yaparmış. Sonra aynı aileden Neslihan adında bir kadına geçmiştir. Şimdi ise Neslihan'ın kızı Bayan Zahide yapmaktadır.

Göreceğiniz resim 4 Nisan 1956 Çarşamba günü saat yirmibirde Başmahalleden Bay Hüsnü Tezcan'ın düğününde çekirilmiş tir.

Nahıl'ın sözcük (kelime) olarak ne demek olduğunu, Ürgüp'te hiç kimseden öğrenemedim. Yukarıdan aşağıya sarkan kollalarının hurma dallarını andırısından, Arapçada bu sözlüğün hurma ağacı anlamına geldiğini gördüğümünden, Türkçe olmadığı sonucuna vardım.

Nitekim Ulu Kur'an'ın Nahıl Suresi'nde geçen «nahıl», «hurma» olarak dilimize çevrilmiştir. Bu surenin onuncu âyetinde yağmurdan söz açıldıktan sonra onbirinci âyetinde şöyle buyruluyor: «Onunla size ekinler, zeytinler, hurmalar, üzümler ve çeşit çeşit meyveler bitirir. Şüphe yok ki bunda, düşünün topluluğa bir delil var.» (Abdülbâki Gölpinarı — Kur'anı Kerim ve Meali — Sayfa 305).

Dil bakımından Arapçaya dayanan nahılın görenek olarak ta Arap ülkelerinden

geldiği söylenebilir. Aşağıda okuyacağınız övgüde, Ürgüpte yapılan nahılın, Şam, Mısır, Halep ve Bağdat'ta bile eşi bulunmadığına işaret olunması da bu sanımızı desteklemektedir.

Eskiden Ürgüp'ten başka yerlerde de bu göreneğin yaşadığını, Reşat Ekrem Koçu'nun «Tarihimizde Garip Vak'alar» adlı kitabının (75-77) inci sayfalarından öğreniyoruz:

Üçüncü Ahmet, 1719 da dört şehzadesi ile beşbin fakir çocuğu sünnet ettirmiştir. Bu sünnet düğününde gördüklerini «Sürname-i Hümayun» adlı manzum eserinde kaleme alan şair Seyit Vehbi, Beyazıt'ta, Eskisaray'ın bahçesinde, şehzadelere getirilecek sünnet hediyelelerinin teşhir edileceği altın varakalarla süslenmiş nahılların yapıldığını bildiriyor. Biraz ileride, bu nahılların Yenisaray'a getirildiği yazılmaktadır. Sayısı kırktan artık olan nahılların geçmesine engel olacak yolüstü evlerin ve dükkânlarının bedeli karşılığında yıktırıldığından bahsedilmektedir.

Bu görenek, belki de İstanbul'a Arabistan'dan gelmiş ve oradan taşraya yayılmıştır.

Nahıl övmesinin Ürgüplü Mehmet Kuş adındaki seksenlik ihtiyardan alınan ve başkalarının ağzından dinlenenlerle karşılaştırılarak tamamlanan sözleri şudur:

Bir acayip nesne gördüm, dallarına aferin
Beldemizde âdet olan yollarına aferin
Görmedim ömrüm içinde böyle bir

dür'r-ü-diraz (*)

Elvan elvan ne hoş olmuş, tellerine aferin
Bir yere mahsus değildir, vafeder illeri var
Bahçede yeni açılmış ne tuhaf gülleri var
Mecl-ise ziya verici bihesap telleri var
Kimi sarı, kimi beyaz, allarına aferin

Aşıklar derya misali bulanır umman gibi
Eşiğine baş keserler, hak-k-olan kurban gibi
Meclise verir letafet, şüphesiz gülşan gibi
Etrafında mumu yanar, hallarına aferin

Şam ve Mısır, Halep, Bağdat, İstanbul ve Kayseri
Nice nice diyarlarda görülmemiş benzeri
Ancak Ürgüplü vermiştir, nahıla bu şöhreti
Şöhret-i icrasına, pes, dillerine aferin

Mahfiya'nın hizmeti var, üstadına, pirine
Kimseler ağah olamaz ar-u-terk-i sırrına
Âdet sakin oldu ise gayri kaldır yerine
Bunu yapan ustaların ellerine aferin

Ürgüp düğünlerinde eskidenberi nahıl övmesinden sonra «Yorgancı Sadık'ın Destanı» denen bir destan da okunurmuş. Mehmet Kuş'tan not ettiğimiz bu uzun destanın başından ortasından ve sonundan aldığımız şu

Müzik Folkloru Konuları:

Efsaneler ve Atasözleri Arasında

Yazan: Mahmud R. GAZİMİHÂL

İlkçağın sazla ilgili ve tamamen hayali efsanelerine batıda öteden beri önem verildiği halde, Doğunun bihassa Türkçe metinlerdeki hakikat unsurlu efsane maddeleri üzerinde müzikolojik dünyası henüz hiç bir toplu inceleme yapamamıştır. Zihni faaliyetin en eski konusu olarak efsanelerin en eskileri yazılı metinlerde dir; bir kısmını da halk anlatışlarından toplamak mümkündür, yani bir folklor konusudur.

Şark ve Garbın en eski efsaneleri arasında unsur karşılaşmaları vardır: Meselâ, antik Mısır ve Yunan efsanesine göre Feniks (Phénix) denilen muhayyel kuş her beşyüz yılda bir kere çiraller yığını kurup üstüne çıkarak ve yığının ateşini kanat yelleğişleriyle alevlendirerek intihar edermiş; sonra küllerinden bir yenisi doğup, böylece nesli sürer gidermiş. Neticede, ebediyeti ve biricikliği bu kuş temsil eder olmuş.

Öte yandan Musikar ve Kalknos kuşları da musikinin cediti sayılarak İran edebiyatında anılı kalmışlardır. Bunlar, Çin'in Fong isimli musikici cet kuşunu hatırlatırlar: Bu isim Yunan Pan'ını andırırsa da, Pan kuş değildi. Efsaneye göre; Tanrı Pan'ın kovaldığı Sirenks (Syrinx) ismindeki su perisi,

dört parça, destandaki konunun İstanbulla ilgili olduğunu gösteriyor. Bu da nahıl'ın Ürgüp'e İstanbul'dan ve saray çevresinden, belki de Nevşehirli İbrahim Paşa'nın etkisi ile, geldiği yolundaki düşüncemize hak verecek bir ipucudur.

Halimi vafedeyim, bir bir, ehibba
Sebeb-i mevtimi edeyim beyan
Görün ki ne imiş, ecel-i kaza
Vermesin bir kulun başına Yezdan
Beyoğlu civarı yurd-u kararım
Hem Ağa Camisi semt-i civarım
Serfirar gezmekte yoktur ayarım
İsmim Sâdik idi, kendim kahraman
Bir cuma gününde kitledim erken
Gönül hükmeyle, durup dururken
Söyle bir akılla eyledim yelken
Macar tarafına olalım revan

Kaçamak yolunu gösterdi barak
Segirttim, arkadan kavradım, ancak
Bilmezdim ki varmış belinde bıçak
Vurdu sol böğrümeye eyledi ziyan

Ladon deresine atılarak kamaşa inkilâp ediverdi; işte Pan bunu koparıp bir flavta yaptı ve kaybolan perinin ismiyle «sirenks» diye adlandı. Flavtaya kimi Pan Fülütü, kimi de Sirenks demelerinin sebebi işte buymuş; ve kamaş her ikisinde tek maddeydi... Çin fongunun da kamaş efsanesi vardır. Mesnevi neyinde bu efsaneden iz vardır. İran metnindeki Kalknos kuşu Yunan Feniks (Foeniks)'ini hatırlatır: Kalknos, bin yılda bir kere aynı şekilde ateş yığını üzerinde intihar eder ve tekrar doğar. (Bahriülgarap Türkçesine bakınız.)

Zümrüd Anka muhayyel kuşunun asıl farsçası Sınruç Ankaa, veya sadece Ankaa, yahut sadece Sireng'dir. Sireng adı Yunanca Syrix veya Siringe (Surings) kelimesini andırıyor ki, onlar da Mısırlıdan almış olmalıdırlar. Kıbrıs adasında musikar kamaşı çalan insan başlı bir kuş kabartma resmi bulunmuştur. Bu ilk mukayeseli incelememiz, araştırmaların ne kadar geniş ihtimaller göz önünde tutularak yürütülmesi gerekeceğini baştan ihtar etmiş olsa gerektir.

Türk kültür tarihile alakalı en eski musikili efsane Orta Asyanın meşhur Bala-

Cümle ahbap bir araya geldiler
Şu benim halime güfte kıldılar
Yirmidört yaşında seyredin, dostlar
Bana mezar oldu şu mezaristan
Bu hal-i tekellümü eyledim destan.

Yazımızı bitirirken Nahıl Övmesi'nin şairi Mahfi Baba'nın hazırcıvaplığını gösteren bir fıkrayı sunuyorum:

Mehmet Kuş'tan dinlediğimiz rivayete göre Kırşehirli halk şairlerinden Hükmî Baba, Mahfi'ye bir mektup yazmış:

— Bana bir öküz al: Sarı olmasın, kara olmasın, ala olmasın, konur (boz) olmasın, demiş.

Mahfi şu cevabı vermiş:
— İstedigin öküzü aldım; istediğin günde gel, götür: Lâkin geleceğin gün Pazar olmasın, Pazartesi olmasın, Salı olmasın, Çarşamba olmasın, Perşembe olmasın, Cuma olmasın, Cumartesi olmasın.

(*) Dür'r-ü-diraz = Uzun uzadıya, uzun boylu.

sagun bölgesine ait ve Çin, İran ve Türk kaynaklarınca (birebirlerinden habersiz) des- teklidir. Kâşgarlı Mahmud'a göre, İranlı- rın «turanlı ve Balasagun sahibi» bildikleri Efrasiyab'ın Türkçe adı **Alp Er Tunga** olarak üç kahramanlık vasfından birleştiği; Kâş- garlı'nın asırdaşı Balasagunlu Has Hâcib Yu- suf da bir beyitinde şöyle diyor:

«Tunga Alp Er İdi, adı belli İdi; Tacik- ler (Acemler) dir onı Efrasiyab.» (Kutudgu Bilik.)

Alp Er Tunga. «Buka Han» veya «Buka Han» diye de geçer. Bugün «büyü» dediğimiz eski «bügü» kelimesi Hun dilinde de vardı ve dans demektir; dans adı böylece aynı Kaa- nın adına ve zamanına bağlıdır (VII. asır- mîlattan önce). Kâşgar'da ilk müslüman Türk sülâlesi Karahanlılar'ın Afrasiyab nes- linden geldiği söylendiği gibi, Selçuk sülâ- sinin de Afrasiyab'dan indiğine dair bir ri- vayet vardır, bunu kendileri de benimsemiş- ti. Tunga, yırtıcı bir cins kaplanın Türkçe adydı. Bugü da geyik demektir. İlk Türk oyunlarının totemle alâkası zaruretini bu karşılaşmalar destekliyor. Tuğ dedikleri ilk Türk tabilhanesi kaydı yine Balasagun'dan- dır. Sazlarla ilgili menşey kayıtları Alp Er Tonga'ya bağlanıyor ki ikinci bir efsane ko- ludur.

Tebrizli Hüseyin'in 1651 tarihli **Burhan-ı Kaatı** ferhengindeki nefesli sazlarla ait bilgiler arasında şu kayıtlar da vardır: Türk ve aceme mahsus korremay Efrasiyab icadidir. «Şahnay, ve nay-ı türki, Hita ve Çin türklarine men- sup yarım arşın mikdarı bir borudur: düdük gibi delikleri vardır ve bir kattır. boru gibi iki üç kat değildir; başı deve başı gibi mün- hanıdır; avazı dünyayı velvele verir.» «Şahnay, nay-ı Türkidir ki surmay ile ma- ruftur; avam surna ve zurna derler, mehter- ler çalarlar.» Çin kaynağı, deve boyunlu Türk nefes sazını Moğol çalgısı olarak tanı- yor ve adına **Hoü kyâ**, yani tatar borusu di- yor; ölçü ve perdelerini sayıyor. M. XII. asır sonlarından Nizamî'nin farsça bir beytinin anlamı şudur: «Nay-ı türkidin öyle bir ses çıktı ki Türklerin boğazını cûş'u hurûşa ge- tirdi.» Bizden, Evliya Çelebi «Pirinç boru- nun piri Efrasiyab'dır ki acem korremay'ını

icadettmiştir» diyor. Bir başka yerde de «Pi- rinç boru Alp Arslan... icadidir» diyor. (Bu Alp Arslan'ın Selçukî Alp Arslan zannedilme- si, onun Konya fatihi sanılması kadar sehiv- dir!) Kâşgarlı Mahmud «Arslan» lakabının hakanlara verildiğini yazmıştı. Şu halde, saz mucidi Alp Arslan'dan (ana kaynaga göre) maksat yine **Alp Er Tunga**, yani Evliya'nın evvelce söylediği Efrasiyab'dır. (Evliya Çe- lebi ile Tebrizli Hüseyin asırdaşırlar. birbir- lerinden faydalanmış olmalarına henüz im- kân yoktu.) En eski ferhenk olan **Bahrülga- raib'de surna'dan başka bir de Sungun** isimli zurna çeşidinden şöyle bahsediliyor: «Surna envaindandır, boynuzdan düzerler, çalarlar.» **Burhan-ı Kaatı'nın** asıl farsçasındaki «nay-ı türki» maddesinin tarifi Asım Efendinin tercümesinden az farklıdır; aslının kelimesi kelimesine tercümesi şudur: «Nay-ı türki, surnaya derler; bazıları diyor ki savaşta ça- lınan bir naydır, o da ya nefir'dir, veya kor- remay borusudur.» Görülüyor ki efsanevi olan veya olmayan bütün kayıtlar savaş boruları- nın Balasagun Türk kaanlarının «tuğ» ta- kımları için icad edilip orada kullanıldıkları- da, oradan gerek Çine, gerekse İrana dağıl- dıklarında, Anadolu'ya da Selçuklularla gel- diklerinde ağız birliği halindedirler.

Yurdun davul zurnacı yaşlıları arasın- da aynı bilgileri tekit edici rivayetlerle karşı- laşmak — soruşturulduğu takdirde — belki hâlâ bile mümkündür. Çünkü en tarihî saz isimleri köylüler arasında yer yer hâlâ var- dır: Meselâ Manisa köylerinde zurnaya mül- hür diyorlar ki nefirdir. Konya köylerinin bazısında «nefir» eski bir nefes sazi olarak biliniyor (yaşlılarca.)

Dede Korkut hikâyeleriyle alâkalı Asya- dan eski bir rivayet, bir «pirlik» akidesi ha- linde, tanburayı Korkut Ata'nın icadettiğini yazmıştır. Hikâyelerin ana metinlerine göre Dede Korkud'un sazi «kolca kopuz» idi. Böy- lece, kolcakopuz ile tanburanın aynı şey ol- duğuna dair ilk bir iz belli olmuş demektir.

«Pir» maddesiyle ilgili yarı efsanevi, fa- kat içlerinde hakikat unsurları yaşadığı açıkça görülen kayıtlar bahsini burada kes- yorum. Gelecek yazıda savbilim (parémiolo- gie) ile alâkalı bazı maddeleri folklor zav- yesinden hatırlatacağım.

Mutasavvıf Halk Şairlerinden:

Şafii

Yazan: Mehmet Halit BAYRI

Çok aziz dostumuz Raif Yelkencinin in- celenmek üzere bana vermek lûtfunda bu- lunduğu yazma bir dergide Hikmetî, Hüsâm, Şafii mahlâşlı üç mutasavvıf halk şairinin manzumelerine tesadüf ettim. Bunlardan Hikmetî'nin hüviyeti; henüz tesbit edeme- dim; Hüsâm, Kasımpaşada Halvetiyye tekke- sinin kurucusu Hüsameddin Uşakî'dir; Şafii mahlâşlı manzumelerin baş tarafında ise: «Hazreti Pir Efendimizin evlâdı mükerrer- leri Şafii Hazretlerinin evlâdı feyz bahşâ- larıdır» ibaresi göze çarpmaktadır. Bu iba- reden anlaşılıyor ki Şafii mahlâşlı manzu- melerin sahibi Hüsameddin Uşakî'nin oğ- ludur. Nitekim bu manzumelerden: Halvetî'nin kâmilleri veç ileddir kârim benim Zâtullahın vâsılları sevk ileddir kârim benim beytiyle başlıyan birinin sonunda: Ben Şafii Pir zadayım, bilen bilir şeyhzadeyim Çümle seyden âzâdeyim aşk ileddir kârim benim denilmiş olduğu görülmektedir.

Bilindiği gibi Hüsameddin Uşakî Bu- haralıdır, asıl adı Hasandır, Hacı Teberrük adında bir tacirin oğludur. Bir rivayete göre Hüsameddin Uşakî 1475 senesinde doğmuş, babasının ölümlü üzerine önce Erzincana ge- lerek orada Semerkandli Seyyid Ahmetten feyz almıştır. Bundan sonra Uşak'a göçüp yerleşmiş ve Uşaktan da İstanbul gelmiştir. Haçdan dönerken Konyada vefat eden Hüsa- meddin Uşakî'nin yerine Kasımpaşada kurmuş olduğu Halvetiyye tekkesinin şeyhi- ğine oğlu Mustafa Efendi geçmiştir. Şafii mahlâşlı manzumeleri yazan işte bu Mustafa Efendidir ki, bir müddet İstanbul Kadılığında da bulunmuş, 1627 veya 1628 senesinde vefat etmiştir. Şafii mahlâşlı şiirlerin sahib-i hak- kında elde bulunan kaynaklardan çıkarabil-diğimiz malûmat şimdilik bundan ibarettir.

Raif Yelkencinin yazma dergisinde Şafii- nin otuz yedi manzumesi vardır ki bunların hepsi aruz vezniyle yazılmıştır. Bir tarikat ve tekke adamının kaleminden damladığı ilk bakışta belli olan bu manzumelerin hiç biri, herhangi bir edebî iddiamın delili sayı- lamaz. Bu sebeple onlarda sanat ve şiir de- ğeri aramak lüzumsuzdur. Ancak, fırsat bul- dukça:

Derde düşmüşüm aşkın elinden
Candan geçmişim aşkın elinden.
Gözlerim giryan, çigerim püryan,
Aklım perişan aşkın elinden.
Hayran olmuşum, uryan olmuşum,
Destan olmuşum aşkın elinden.
Efgan eylerim, seyran eylerim,
Devran eylerim aşkın elinden.
Şafii mahzun, gözleri pürhün,
Olmuştur Mecnun, aşkın elinden.
diye haykırmakta zevk bulan Şafii'nin başlı- ca hedeflerinden biri, halkı yanına çağırarak ve toplamak ve bunun için bir taraftan:
Ehl-i dil gafilleriz, esrar olan aşktır bize,
Dost için can vermişiz, bâzâr olan aşktır bize.
Zâhidâ aşk-ı mecaza meylimiz yoktur bizim
Âşık-ı sâdiklarız dildar olan aşktır bize.
Âh-ü-efgan eyleriz gülzâra karşı her seher,
Bülbül-i şûrideyiz, güzlar olan aşktır bize..
Ârif-i hak olmyan bilmez bu remzin neydiğin,
Zühd ile yâr olmazız, bil yâr olan aşktır bize.
Âşk-ı hakkı Şafii inkâr eden merdud olur,
Şükr lillah sâlike İkrar olan aşktır bize.
derken, bir taraftan da:
Aşka ikrar etmeyen vicdanı bilmez kandedir,
Sevka hemraz olmayan devranı bilmez kandedir.
Daima kalbe bakıp seyretmekten cânânesin,
Kendi zâtın görmedi insanı bilmez kandedir.
Bahr-i aşka daluben dürr-ü cevahir bulmayan,
Ol nice bahri olur, ummanı bilmez kandedir.
Pire ikrar eyleyip cân ile hizmet etmeyen,
Derde mutad olmamış, dermanı bilmez kandedir.
Şafii zâhit olan nâdân-ü cahildir bugün,
Ârif-i hak olmadı, irtanı bilmez kandedir.
demek suretiyle tarikatlar ve tekkeler dışın- da kalanlara, daha doğru ve umumî tâbir ile zâhitlere çatmaktadır.
Şafii, manzumelerinde tasavvufî mahiyet taşımayan herhangi bir konuya temas etme- miştir. Muhakkak ki şairin dili temiz, ifadesi açıktır; bununla beraber eserlerinde kendisi- nin duyduğu heyecanı başkalarına aşılacak bir sıcaklık ve taşkınlık yoktur. İşte bu key- fiyet itiraf edelim ki, mutasavvıf halk şair- leri arasında Şafii'nin az çok unutulmasına ve manzumelerinin şimdiki kadar hemen hiç- incelenmemesine sebep olmuştur.

ÇORUMDAN KOMPOZİSYON (Foto: O. ÖZCAN)

Bir Resim Sergisi

Geçen ayın ilk onbeş gününde Beyoğlunda Şehir Galerisinde açılmış olan bir sergi büyük ilgi topladı. Bu sergiyi açan Hüseyin Bilışik'ti.

Eserleri arasında Kaz Dövüşü, Sohbet, Pazar gibi gözü çeken konumuzla ilgili olanları vardı.

Hüseyin Bilışik ifadesine göre 6 yaşından bu yana her şeyi eksik resim malzemeleri tamam olarak büyüdü. Nitekim, İzmir Erkek Lisesinde iken kitaplarının boş sayfalarına resimler yapmak suretiyle çalışmalarını daha o zaman bile bir hayli arttırdı.

1943 te İstanbul'a geldi. Bir resim öğretmeninin deletile. Güzel Sanatlar Akademisinde girdiği resim subesinde çok çalıştı. Maarif Vekâleti tarafından açılan burs konurunda bir hayli eskilere ve kalabalığa rağmen seçilen 4 kişiden 1 i oldu.

Akademiği bitirdiği halde daha diplomasını almadı. 1943 senesinde askerlik vazifesini yapmak üzere Sarıkamış çekti. Bir fırsatını bulup Tümen

mahfelinin duvarlarına, atkılarından hazırladığı büyük fırçalarla, resimler yaptı. Dikkati üzerinde topladı.

Terhisten sonra Tekel İdaresine intisap etti. 5 sene matbaa ressamlığı yaptı. Daha sonra Teknik Reklam Bürosuna baş ressam olarak girdi. Halen orada çalışmaktadır.

Bu seneler zarfında hazırladığı resimlerin bir kısmını Ressamlar Derneği'nin yurt içi sergilerine verdi. 2 Mayıs 1956 da Şehir Galerisinde son açtığı resim sergisi, bir hayli ilgi topladıktan maada iyi de satış yaptı. Büyük Millet Meclisi tarafından gönderildiği Çorum vilâyetinde hazırladığı kompozisyonlar hakkında henüz bir haber gelmemiştir. Anadoluyu da iyi tanıyan değerli ressam Hüseyin Bilışik, bugün de yine herşeyinin eksik, yalnız resim malzemesinin tamam olduğunu söylemektedir.

S O H B E T (Foto: O. Ö.)

El Sanatları:

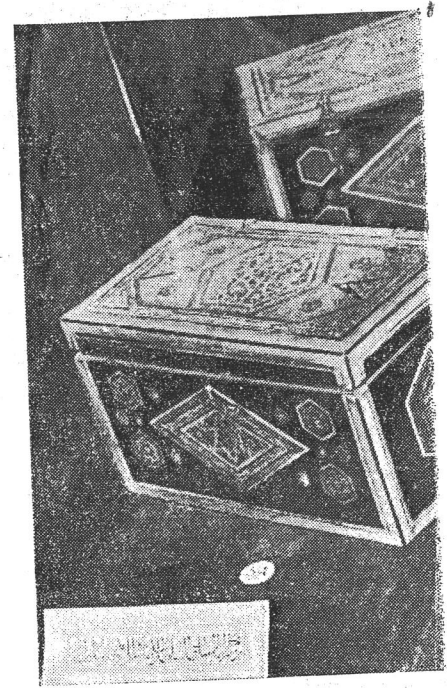
TOPKAPI SARAYI MÜZESİNDE AÇILAN Çekmeceler Sergisi

Yazan: Yekta Ragıp ÖNEN

Yavuz Sultan Sélime ait çekmeceyi merak etmez misiniz? Hele bu çekmecenin yanında, gümüşten yapılmış yüzük şeklinde ve müdevver siyah taş üzerine hâkedilmiş Yavuzun mühürü ve babasına yazdığı şikâyet mektubu olursa...

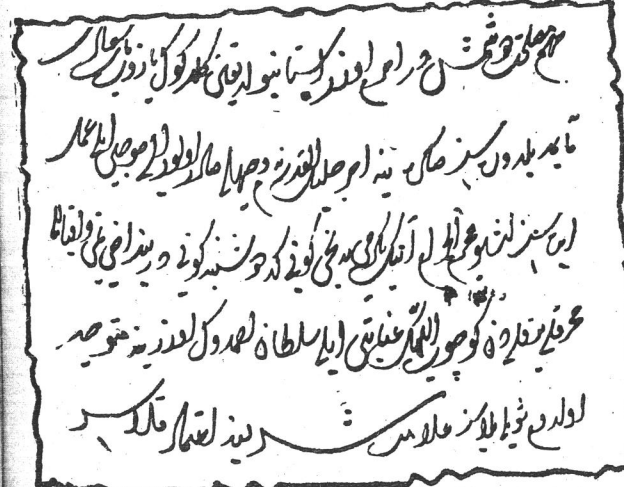
Hele muhtelif asırlarda Türk sanatkarları tarafından Yapılmış herbiri tarih ve sanat bakımından, sahipleri bakımından büyük kıymet taşıyan çekmeceler, kutu ve sandıklar da bilgili bir el tarafından bir araya getirilmiş bulunursa, Türk sanatkarlarının bu eşsiz örnekleri karşısında hayran kalmamak mümkün değildir. Türk sanatkar, mahiyet sahibidir. Bunun en yeni bir delili, bir araya getirilmiş olan çekmeceler sergisinde görülmektedir.

Topkapı Müzesi Müdürü sayın Halûk Şehsuvaroğlunun, tertip ve tanzimî ile hayli zamandanberi meşgul olduğu "çekmeceler sergisi" Mayıs 956 da açıldı. bazı davetlilere gösterildi. Şimdi de sergi halka açık bulunduruluyor. Muhtelif müzeler ve türbelerden toplanan çekmeceler, 15 inci yüzyıldan 20 inci yüzyıl başına kadar Osmanlı devrinin küçük el sanatlarından bir bölümünü göstermektedir.

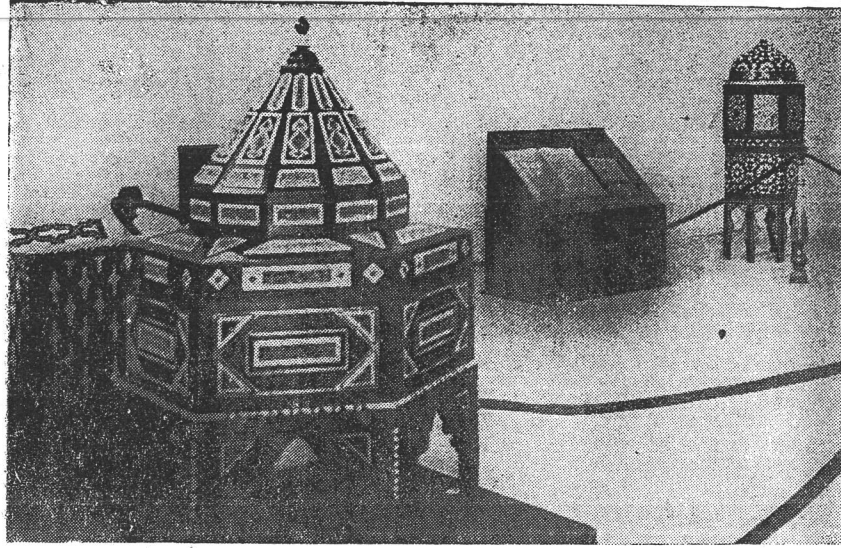

Yavuz Sultan Selim'in çekmecesini

72 parça eserin güzelliği, değerlerinden başka teşhir tarzı da ziyaretçileri çekecek bir ustalıktır. Aynalar vasıtasıyla bu seçkin eserlerin her tarafı gösterilmiştir. 72 eserde ancak altı sanatkarın ismi vardır. Bunlar da "Ahmet bin Hasan, Mehmet Bevvab, Hasan Bahiri, Ali Melgon" dur. Diğer eserlerde hiçbir sanatkarın imzası yoktur. Devrimize intikal etmemiş eski çekmeceler arasında sarayda kullanılan altın ve gümüşten, yeşim ve akidden yapılmış, yakut zümrüd, yakut inci ve emsali diğer kıymetli taşlarla bezenmiş parçaların bulun-

Yavuz Sultan Selim'in el yazısı

Yukardaki resimde sergiyi değerlendiren çekmece koleksiyonlarından bir kısmı görülmektedir.

duğu, arşiv ve hazine kayıtlarından anlaşılmış bulunmaktadır. Ancak bunlardan iki tanesi mevcuttur. Çekmece sergisinde, klâsik devirlerin daha sade ve zevkli bir işçilikle yapılmış yazı çekmeceleri ile 18 inci yüzyılın ikinci yarısından itibaren Avrupa tesiri altında kalmış olan eserler görülmektedir.

Çekmeceler sergisinde sahipleri bilinen parçalar şunlardır: Beyazide ait Kur'an mahfazası, I. Selim, vezir-i azam Mustafa Paşa, I. Mahmut ve III. Osmanın yazı çekmeceleri, III. Selime ait yazıhane, II. Mahmuda ait çekmecelerle Abdülâzize ait tuvalet kutusudur.

Yavuz Sultan Selime ait çekmece abanozdandır. Kenar kayıtları fildişi, üzeri beyaz ve yeşil renkte fildişi ve gümüş kakma mozayik süslemelidir. Kapak içinde fildişi plâka üzerinde süslü hat ile "Selim Şah bin Bayezid Han ebeddi saltana tehu" yazılıdır.

Ulûğ beye ait çekmece de dikkati çekmektedir. Sandal ağacından gayet ince kâbartma çiçek ve Dragon süslemelidir. Üzerinde "... Hükmü Amanuz zaman Ulûğ bey Gürkân" yazılıdır. Birinci Mahmuda ait ağaçtan, üzeri sedef ve bağa kaplamalıdır. Tuğralıdır üzerinde tâlik hatla "Hazreti Sultan

Mahmut" yazısı vardır.

Eyüpte Halid Ensarinin türbesinden getirilmiş gümüş çekmece de tezyinatı ile ilgi toplamaktadır. Çekmecenin içi ve dışı gümüş kaplıdır. Dışı kabartma tezyinatlıdır. Kapak üzerinde dört minareli kubbeli cami etrafında Hazreti Halid'e izafe edildiği ve Mehmet Sait ismi yazılıdır.

Bir minyatür de pek calibi dikkattir. Bunda, yazı çekmeceleri arasında oturan Kanununin oğlu Şehzade Mehmed'e nasihat etmesi görülmektedir. Abanozdan çiçekli parfüm kutusu da bir hayli hususiyet taşımaktadır. Bu kutunun köşeleri gümüşdür. Madalyonlarda mine ile işlenmiş Osmanlı padişahlarının "Abdülâzize kadar" minyatürleri vardır. Kapak içinde tâlik hatla beyitler yazılıdır.

Çekmeceler sergisinde teşhire konulmuş her eseri saymaya imkân yok. Bunları ancak yakından görüp ayrı ayrı tetkik etmek lâzımdır. Türk sanatkârın emeğini görmek, her sanatsever için bir heyecan olmaktadır. Mütevazî Türk sanatkârlarının eserlerini bir araya toplayan Topkapı Müzesi Müdürü Halûk Şehsuvaroğlunu bu hizmetinden dolayı takdir yerindedir.

Karaca Oğlan'ın Yeni Şiirleri

— I —

Yazan: Cahit ÖZTELLİ

Karaca Oğlan'ın şiirleri iyi incelenince, dilin sadeliği insanı şaşırtır. Sanki bugün yazılmış gibidir. Bir şair ne kadar sade yazar, sa yazsın çağının özelliğini gösterecektir. Bunu bilenler, ondan her zaman şüphe etmişlerdir. Hattâ, Karaca Oğlan adında bir şairin yaşamadığını veya birkaç Karaca Oğlan yaşadığını iddia etmişlerdir. Bu hususta benim vardığım sonuç şudur:

1 — Karaca Oğlan'ın diye toplanan şiirlerin önemli kısmı ağızdan toplanmıştır. Böyle olunca da, şairin olmayan birtakım türküleri ona maledilmiş, onun olanlar da bugünün dil ve üslûbuna girmiştir. Sadeliğin önemli bir kısmı buradan gelmektedir.

2 — Ağızdan ve cönklerden yapılan derlemelerde, toplayıcılar için ciddiliğini kavramadıkları için, daha güzel olsun diye, istedikleri gibi düzeltmeler, sadeleştirmeler, katmalar yapmışlardır. Örnek: şair "Çeşmim yaşı" demiştir. Derleyici, kendine mahsus bir takım düşüncelerle bunu "Gözüm yaşı" veya vezne uydurabilmiş ise "gözümün yaşı" yapmıştır. Buna dair pek çok örnek bulmak mümkündür.

3 — Çok az olmakla beraber, en tehlikeli iş, bugünün genç veya ihtiyar bilgisiz derleyicisi yeni şiirler bulmuş olmak veya yeni vesikalar ortaya koymuş olmak şerefini kazanmak düşüncesiyle kendi yazdıklarını Karaca Oğlan'ın diye yayınlamıştır. Örnek: "Mersinden, Konya, Sivas, Kayseri" mısraı tümünden uydurmadır. Çünkü, şairin yaşadığı çağda Mersin diye bir şehir yoktu yeryüzünde. Aynı araştırmacının bulduğu yeni (?) örneklerle devam edelim: "Karaca Oğlan der ciğerim dağı — Yerim belli derler Sayıl Oğlu" Karaca Oğlan'ın, bir rivayete göre (dikkat edilsin rivayet) Bahçe ilçesinde hâlâ yaşamakta olan Sait Oğulları soyundan olduğu söylentisi vardır. Bu söylenti böylece şairin kendi şiiriyle ortaya koymak ne güzel bir buluştur, değil mi? Artık iş bu yola döklünce gerisi gelecektir: "Karaca Oğlan Hasan adım — Güzellerde kaldı tadım" ve "Kozan dağından neslimiz — Arı Türkmendir aslımız — Varsak durak yerimiz". Sayılan özel adlar hep rivayetleri değerlendirmek

veya kendi tahminlerini gerçek gibi ortaya atmak, değerli (?) belgeler vermek arzusunun doğmuş uydurmalarıdır. (Adı geçen uydurmaların tamamı için bakınız: Konya, sayı 46, Konya Halkevi dergisi.) Şükredelim ki böyle uydurmalar pek azdır. Ve erbabi tarafından derhal anlaşılır.

Bu konuda daha pek çok söz söylemek mümkün. Fakat bu yazımdan maksadımız, sadece yeni ve gerçek Karaca Oğlan'ın basılmamış yeni şiirlerini vermek olduğundan sözü daha çok uzatmak istemiyoruz.

Aşağıda vereceğimiz şiirlerin hepsi cönklerden alınmıştır. Birinci türkünün üstünde Karaca Oğlan'ın adı yazılmış ise de, yazılı olduğu yaprağın son tarafı yırtılmış olduğundan şiirin son kısmı da gitmiş. Bu cönk kesin olarak XVII. yüzyılda yazılmıştır. Şu benim mekânım, şu benim yollarım Aradım yuvayı, Bursada buldum Güzeller çok imiş, eğlendim kaldım Kokar menevşesi, gülü Bursa'nın

Hak'tan mı olur bu yerlerin yapısı (Evliya) mekânı, murat kapısı Aldı beni güzellerin kokusu

Kokar menevşesi, gülü Bursa'nın

Bu türkü şairin Bursa'ya gittiğini gösterir ki, oradan İstanbul'a geçtiğini tahmin etmek yersiz olmaz. Karaca Oğlan'ın şimdiye kadar sanıldığı gibi yalnız aşiretler arasında dolaştığı doğru değildir; büyük küçük şehirlere de giderek başka aşıklerle tanışmış, yarışmalara girmiştir. Aşık Ömer'in Karaca Oğlan'ı küçüktür bir dil kullanması ve daha sonra yayınlayacağımız Gevherî ile karşılıklı şiirler söylemiş olması bu görüşümüzü kuvvetlendirir.

Ala gözlerini sevdiğim dilber Şirin kelâmına yürek doyar mı Ben bir divaneyim, bir şey bilmezim Güzel olmayanı gönül sever mi

Döşendim toprağa, yaslandım taşı (1) Gözümden akıttım kan ile yaşı Seni can-ı gönülden sevmeyen kişi Geçer de karşında boyun eğer mi

(1) Bu mısrağın anlamı şöyledir: Toprağa döşek, taşı yastık yaptım.

Derlemeler:

Şebinkarahisar'da Derlenen İki Şiir

Yazan: Hayri AKYÜZ

EVLİLİK MASALI

Köy ağalarından birinin on iki yaşındaki oğluna kız aranmakta. İnce elenip sık dokunduktan sonra bir kız bulup tantanalı bir düğün yapılıyor. Fakat çocuk yatıp kalktığı yeri bilmiyecek derecede saf ve bulûğa ermemiş. Bir gün geline arkadaşları evlilikten memnun olup olmadığını sorarlar, o da cevap olarak:

Kutlu yastık kutlu döşek yumuşak
Koynuma verdiler bir cahil uşak
Ben isterdim sabaha kadar konuşak
Hey bacılar buna can mı dayanır
Akşam yatar kuşluk vakti uyanır.
Sabah olur çorbasını içemez
Öğle olur oyunundan geçemez
Yar olupta bulup beni seçemez

Hey bacılar buna can mı dayanır
Akşam yatar kuşluk vakti uyanır.
Yalnızca çarığını giyemez
Ben söylerim o birşeycik diyemez
Elindeki ekmeğini yiyemez

Hey bacılar buna can mı dayanır
Akşam yatar kuşluk vakti uyanır.
Koyun değil kasaplara satayım
Keçi değil çobanlara katayım
Tavuk değil tar'dan (1) tar'a atayım

Hey bacılar buna can mı dayanır
Akşam yatar kuşluk vakti uyanır.
Öküzü değil döven'lere koşayım
Sevgi bilmez aşka gelip çöşayım
Başım alıp dağdan dağa aşayım

Uzaktan özendim görmeğe geldim
Cemâlin gördüm de divane oldum
İmanın yok mu işte ben öldüm
İmanı olan, âşkın kıyar mı

Karaca Oğlan der, inan sözüme
Çifte benler dizilmiş mah yüzüne
Yavrum senin dürlü dürlü nazına
Can sabreder amma, yürek durar mı
Şu koşma da gösteriyor ki. Karaca Oğlan sanıldığı gibi hiç yabancı söz kullanmaz değildir. Bu koşmadaki gibi "düber, kelâm, divane, can-ı gönül, cemâl mah" sözleri, çağdaşlarına bakarak büyük bir sadelik içinde halk ağzıyla kullanılmıştır. Gelecek yazımızda Karaca Oğlan'ın yeni bulduğumuz öteki şiirlerini yayınlamaya devam edeceğiz.

Hey bacılar buna can mı dayanır
Akşam yatar kuşluk vakti uyanır.
Ağam beni ateşlere atmıştır
Babam ise iki pula satmıştır
Genliğime ağuları katmıştır

Hey bacılar buna can mı dayanır
Akşam yatar kuşluk vakti uyanır.
Sakin sizler ateşlere yanmayın
Hiç kimsenin sözlerine kanmayın
Fırsat gider ele geçer sanmayın

Hey bacılar buna can mı dayanır
Akşam yatar kuşluk vakti uyanır.
Anlatın siz şu anama halimi
Bilmem günüm, bu gün acep salı mı
Serdim artık denize ben halımı

Hey bacılar buna can mı dayanır
Akşam yatar kuşluk vakti uyanır.

(1) Tar: Tavukların geçeyi geçirmeleri için sureti mahsusada yapılan zeminde yüksek bir yer. Tavuk tünedi mi, Tar'a çıktı mı gibi cümleler Şebinkarahisarda mahalli istilâhlardır.

(2) Ağam: Ağbey kelimesi yerine kullanılır.

ÇOBANLA KOYUN

Meleme ey koyun vaz geç kuzundan
Nasıl vaz geçeyim körpe kuzumdan
Ana geçer mi hiç yavrusundan

Gel koyun meleme elin dağında
Ben seni ararım yayla çağında
Bir çalı dibinde kuzlamadın mı (1)
Aç kurt gelir diye gizlemedin mi
Kuzunu verirken sızlamadın mı
Gel koyun meleme elin dağında
Ben seni ararım yayla çağında
Sıra sıra külek (2) lerin südü yok
Doğurduğun kuzunun da adı yok
Kuzun yoksa sana kuzu yakayım (3)
Boynuna çankıl (4) lı boncuk takayım
Doya doya yüzlerine bakayım.

(1) Kuzulak: Doğurmak.

(2) Külek: Süt, yoğurt ve ayran koymak için tahtadan imal olunmuş muhtelif eb'adtaki kap.

(3) Kuzu yakmak: Anası ölen kuzuları yavrusu ölen koyuna alıştırmak. Kendisinden olmayan kuzuya süt verdim.

(4) Çankıl: Hareket halinde ses veren bir nevi âlettir. Sürüden ayrılan koyun ve kuzu bunun sesinden istifade etmek suretiyle bulunur. Kelek ve Çan isimleri alan çeşitleri de vardır.

Türk Halkbilgisi Derneği'nin Anketine Cevaplar:

AY HAKKINDA İNANMALAR

Isparta'da

— VIII —

Yazan: Süleyman Sami BÖCUOĞLU

Tanrı, güneşi gündüz ışığı ayı gece nuru olarak yaratmış ve insanlara yardımcı kılmıştır. Halkın rahatına ve rızıkna hizmet için güneş her sabah ve ay her akşam gökteki rahmet denizinden birer sandal ile melekler tarafından Arşın altına götürülür. Bunlar, hangi yeri ne kadar faydalandırmak lâzım geliyorsa, oraya o kadar ışık verirler; doğru-luktan çıkan insanların buldukları yerleri de karanlıkta bırakırlar. Güneş ve ay tutul-masının mânası budur. Güneş ve ay tutuldu-ğu zaman Cebrail kanatlarını gerip güneşle ayın üzerine örtmüştür, bu suretle halkın dikka-tini çekmek istemiş demektir. Yetmiş sene önce babamın İzmirde bulunduğu bir sırada amcamın İzmirde «Ispartada ay tutuldu, genç ihtiyaç hep camilere dolduk. Allaha yaivar-dık, Cebrail kanadını ayın üzerinden kaldırdı» şeklinde yazdığı mektupta ma'lumat ver-diğini pek iyi bilirim.

En eski inanışa göre, Tanrı güneşi ken-di nurundan yaratıp daimi kılmıştır. günler ve yıllar bilinsin diye de aya güneşten hisse ayırmıştır. Ay önce Hilâl, sonra Bedir, daha sonra tekrar Hilâl halinde görülür. Bu hal, yılda on iki defa tekererrür ederek senenin bünyesini tamamlar. Yılın ilk ayı olan Mu-harremde aşure pişirip dağıtmak, oruç tut-mak ve Bektaşilerce az su içmek, az yemek ve karalar giymek âdettir. Yılın ikinci ayı olan Sefer ayında gûya büyük bir vatan sa-vaşı açılmış, bu savaş kazanılıp ülke selâme-te ermeyince evlenmek haram imiş. Bu se-beple Sefer ayına «Boş ay» diyenler çoktur.

Isparta'da Arabî aylar şöyle sayılır: Aşu-re, Sefer, İlk Mevlüt, Son Mevlüt, İlk na-maz, Son Namaz, Pîş, Berat, Oruç, Bayram, Aralık Kurban. Her ayın hilâli görülünce dua edilerek gümüşe bakılır. Her ayın hilâli görülmezden önce ayı karşılamak maksadi-yle yufka ekmeği yapıp fakirlere, komşulara, yetimlere dağıtılır. Bu arada üç gün oruç tu-tanlar da vardır.

Ay hilâl halinde iken bağ budanmaz, ağaç kesilmez, yere tohum ekilmez, ayın yir-mi yedisinden sonra da bu âdete uyanlar çok-tur. Çünkü ay hilâl ve üzgün iken budanan bağda üzüm az ve cılız olur, kesilen ağaçtan yapılan odunun kuvveti, ekilen tohumun be-

reketi olmaz. Ay hilâl halinde iken uçları Kibleye doğru ise o ayda yağmur yağacağı, iyilik görüleceği, hilâl halinde ayın uçları yukarı doğru ise, o ayın pek hayırlı geçmi-yeceği sanılır. Her ayın son Çarşamba günü-nü iyi saymıyanlara da rastlanır. Ay içinde Cumartesi ve Salı günleri yola çıkmak, ça-maşır yıkamak, fırında ekmeği pişirmek uğur-lu olmayacağına inanılır.

Ay Bedir halinde iken ilk doğuşunda kır-mızlık görülürse ihtiyaç kadınlar, dünyanın her hangi bir köşesinde savaş olacağına ina-narak «Allah memleketimizi korusun. hep-i-mizi düşman şerrinden saklasın» diye dua ederler. Ay berrak halde iken üzerinde görü-len karartılar cinlerle şeytanların mücadele-sinden husule gelir. Cinler müslüman, şeytan-lar kâfir olduklarından, cinler «Müslüman beldelerine iyilik yollayalım, şeytanlar ise-olmaz, insanlar zalimdir, iyiliğe lâyık değil-dir» derlermiş. Güneşi gayet güzel bir kız farzedip bulutlarla ışığı solgun gördüğü zaman «Gelin duvağını örttü», bulutlar gidip güneş açılınca da «Gelin duvağını açtı, cema-lini gösterdi» derler. Hattâ çocuklar: «Gün-gün, güneş, aç yüzünü, oğlun kızın suya düş-tü» nakaratiyle güneşin yüzünü göstermesini dilerler.

Güneş ana, Ay baba farzolanup ay bedir halinde iken çocuklar: «Ay dede, babamızı yolla, kardeşlerimize selâm söyle» diye gur-bette olan babalarının geri dönmelerini ve kardeşlerine selâm götürmesini aydan ister-ler. Gebe kadınlar, ayın on dördüncü gece-sinde karındaki yavru kıpırdarsa, hemen aya bakarlar, doğacak çocuğun ay gibi gü-zel, nurlu ve sıhhatli olacağına inanırlar. Bir güzel medhedileceği zaman «Ayın on dördü-gibi» denildikten başka, çocuklarını güzel gö-ren anneler de çocuklarını aya benzetirler:

Ay karşıdan doğup gelir,
Gül budanın eğip gelir,
Yavrumun ağa babası,
Çocuğumu sevip gelir.
Elimi yumaya indim çaya,
Bakmamışım doğan aya,
Kuyruğu kınalı taya,
Yavrumun babası binip gelir.
Ispartada ev yaptırınlar, ay ve güneş

Gaziantep'te Nebati Boyalar ve Nebatlarla Tedavi

Yazan: Enver Sadık KOÇAK

Ceviz:

Bu ağacın köklerinden, meyvasından ve yivasının üzerindeki yeşil kabukta halk ma faydalanır. Bunlardan tamamıyla sa ve kahve rengi ile siyah arasında bir bo çıkarılır. Bu boyayı elde etmek için cevz acımın ya kökü, yahut meyvasının üzerin i yeşil kabuğu boyanacak eşya ile bera iyice kaynatmak lazımdır. Bu suretle bo nacak şey iplik, yün her ne ise boyanır. ya senelerce sabit kahr. Boyanan eşya es çürür, parçalanır, fakat boyası hiç bir etle bozulmaz. İki kilo yünü boyamak için m kilo ceviz kökü, yahut meyva üzerin i yeşil kabuk kâfi görülür.

Palangoz:

Bu da köylünün çok işine yarayan bir çtır, su kenarlarında yetişir. Bu ağaç ha fakat çok dayanıklıdır. Bu sebeple ziraat lerinde kullanılır, meselâ sapan boyundu. u, yaba, kürek sapı yapılır. Yaba har işlerinde kullanılır, ya beş parmaklı, ya yedi parmaklı olur. Yedi parmaklı yaba manı savurmağa, beş parmaklı yaba ise manı döğmek denilen işe yarar. Harmanı mek sapın kırılıp ufatılması demektir. Palangoz ağacının yapraklarından da bo çıkarılır. Cevizde olduğu gibi boyanacak palangoz yapraklarıyla birlikte kayna.

girsin diye odaları Kibleye karşı ve ön açık yaptırmayı âdet edinmişlerdir. Bu gibi oda döşemelerine, perdelere, duvar asılan kilim ve halılara hilâl halinde ve sında bir yıldız bulunan ay nakşedilmiş asi herkesin hoşuna gider. Eskiden hangi erkeğe çocuk doğarsa o evin damına or ada ay yıldız bulunan biri yeşil öteki kır iki bayrak ve hangi evde kız çocuk do a o evin damına da ortasında ay yıldız nan tek kırmızı bayrak asarlardı.

Ay tutulmasında, tunc havanlar döğül silâhlar atılır ve ezanlar okunur, evlerde az kılınır. Aynı görüldüğü zamanlarda fında sis ve buluta benzer bir daire fark rse «Ay ağılandı, ağıla girdi yarın yağ- yağacak, yahut bol nimet haberleri ah- k», donuk doğan aya bakılırsa «baht dö k», ay parlak ve berrak doğarsa «her iş gidecek, sıkıntı kalmıyacak» denilir.

tır. Palangoz boyası siyahtır ve yıllarca de- vam eder.

Palangoz yaprakları, cild üzerinde sıcak- tan hasil olan sürklerin tedavisinde de işe yarar. Sürküli hastalar soğuk su ile banyo yaparken palangoz yaprağı sürklerin üzerine sürülürse hastalığı giderir. Bundan başka pa- langoz yaprakları büyük bir leğen içinde kaynatılır, leğenin üzerine tahta konulur, hastalar bu tahtanın üstüne yatırılır, üzeri yorganla örtülüp terletilir.

Söğüt:

Bu ağaç köylerde çok yetişir ve çok kul- lanılır. Sıtmalı çocukların tedavisi için sö- güt yaprakları iyice kaynatılır, menkuu te- miz bir tülbent veya beze yayılır, bu tülbent veya bez sıtmalı çocuğun bütün vücuduna sarılır. Mesameler vasıtasıyla vücuda yayı- lan şifa hassasının tesiriyle çocuğun sıtması kesilir.

Susam:

Susam Gaziantep'te çok ekilir. Vücutta hasil olan sürkleri gidermek için susam kökü sürkler üzerine sürülür. Bu suretle sürkten ileri gelen kaşınma ve kızartılardan eser kal- maz. Susam kökünü sürkler üzerine sürmek için önce soğuk su ile banyo yapmak lazımdır.

Burcabahar:

Bu ot kırlarda yetişir. Kabız gidermek için on damla kadar kullanılır. Bu otta süt vardır. Sütü bir incir üzerine damlatıp inciri yerler. Bu suretle çok şiddetli kabızdan kur- tulmak kaabil olur. Bunun içindir ki Burca- bahar halk arasında en iyi müşhil sayılır.

Pir yavşanı, yahut payavşanı:

Bu ot kırlarda yetişir, sancıya tutulan- lar bu otu suda kaynatıp o suyu içerlerse sancıdan kurtulurlar. Bundan başka Pir yav- şanını kaynatıp suyunu içenler, mide bulan- tısından kurtulmuş olurlar, aynı zamanda iş- tihalarının açıldığını anlarlar.

Çörek otu:

Vücudunun muhtelif yerlerinde sızı olan- lar sabunlu sıcak su ile yıkanır, çörek otu kavruşarak döğülür ve yıllanmış zeytinyağı içine konulur. Bu yağ sızılı kimsenin tepe- sinden ayağına kadar sürülür, hasta giydiri- lir, yel değmeden yatağa yatırılır ve iyice terletilir. Hasta terledikten sonra bütün sızı- lar geçer ve vücut ipek gibi olur.

İstanbul - Yeşerti - Nasır - Ankara - Türk Dili

Yazan: Leylâ ZALOĞLU

İSTANBUL: Derginin Nisan sayısında, XIX yüzyıl başlarında Türkçeye çevrildiği bildirilen (Paris Milli kütüphanesinde) dikkate değer bir yazma haber veriliyor. Bulan ve kopya eden K. D. eserin başından bir parça- yı olduğu gibi yayımlıyor. Dil ve edebiyat ta- rihi bakımından değerli olduğunda şüphe olmayan yazmanın numarasını bildirmiyor. Bu gibi eserlerin kitaplık numarasını bildir- mek gelenektir. Yani K. D. den başkası bu kitaptan faydalanmasın mı? Sonra "Hikâ- yat-ı Esepos" adını taşıyan ve Ezopos hikâ- yeleri çevirisi olan kitap hakkında başka bilgi de verilmiyor. Halbuki, yazarı kimdir? Yazıldığı tarih kesin olarak nedir? Yoksa XIX. yüzyılda yazıldığı nereden anlaşılma- tadır? İçinde kaç hikâyeye vardır? Nerede ya- zılmış olduğu, Sayfa tutarı, eni boyu gibi daha birtakım bilgi verilmez gereklidir. Yok- sa kupkuru ve işe yaramaz birkaç satırla ki- tap tanıtılmış sayılmaz. Ayrıca sonradan taş-basma veya matbaada basılıp basılmadı- ğını araştırmak ister. Yazarı belli ise haya- tı, kim olduğu, başka eserleri bulunup bulun- madığını da belirtmek ister. K. D. den bu dediklerimizi beklerdik, yine de bekliyoruz.

YEŞERTİ: Bursa'da çıkan bu aylık sa- nat dergisinin Nisan sayısında Cahit Öztelli' nin "Karaca Oğlan Bursada" adlı bir yazısı çıktı: Bu yazıda Karaca Oğlanın şimdiye kadar yayınlanmış iki türküsü de var. Saz şairleriyle uğraşanlara ve sevenlere sağlık veririz.

BAŞKENT ANKARA: Yine, geçen ay Ankara'da çıkmaya başlayan bu sanat der- gisinde Öztelli'nin "Karaca Oğlan Bilmecesi"

adlı bir incelemesi var. Bir tartışmaya cevap olan bu yazıda Karaca Oğlan'ın cönklerden derlenmiş yeni iki koşması da yer almaktadır.

NASIR; Seferhisar'ın Ulaşmış köyünde çıkan bu aylık sanat dergisinde köyle ilgili hiçbir şey bulamadık. Halbuki, köyde çıkan bir dergide en çok "köy" bulunmalı değil mi? Onun özelliği burada toplanmalı, onun sayfa- larında dünkü, bugünkü köy yaşamalı idi. Ulaşmış'lı sanatçılar kendi köyleriyle çevre- lerinin âdetlerini, türkülerini, masallarını ve bunun gibi halk edebiyatı ve geleneklerine hiç olmazsa birkaç sayfacık ayırmalıydı. O zaman dergileri şehirlerde çıkmakta olan pek çok ve üstün sanat dergilerinden ayrı bir değer kazanırdı. Sayfalarını doldurmak için sıkıntı çektikleri belli iken, dediğimiz gi- bi davrandıkları takdirde Türk basını ken- dilerinden daha çok bahsedecektir. Yarına bir şeyler bırakmak isterlerse bize köyü ver- sinler. Nasır'lılardan bunu bekleriz. İstanbul' daki Folklor Derneği ile haberleşirlerse ken- dilerine gerekli rehber kitapların gönderile- ceği şüphesizdir.

TÜRK DİLİ: Mayıs sayısında, Vehbi Cem Aşkun'un "Aşık Veli" adlı bir yazısı çıktı. Aşık Veysel'den beş manzume ve bazı bilgiler alınmış. Aşık Veli 18 yüzyılda ya- şamış, körmüş, bektâşi imiş; hepsi bu kadar.

Peki, Veysel bu bilgiyi nereden ve na- sıl edinmiş, hem de Veli'nin kör olduğunu bilecek kadar... Tabii sözlü geleneklerden veri- len bilginin ve şiirlerin doğruluğundan şüp- heliyiz. Düşünün bir kere, enaz iki yüz yıl önce yaşamış kör bir aşıkın, şeyhinin adını, köyünü, körlüğünü bilmek nasıl mümkün olur? Bir mısraa bakarak, böyle hikâyeleri halk arasında yetişen aşıklar uydurur. Bun- lara gerçekmiş gibi önem vermek, Vehbi Cem gibi uzun yıllar bu yolda çalışmış bir araştı- rıncıya uygun düşmüyor doğrusu...

Sonra, verilen kaynağı ve bilgileri kont- rol da etmemiş. Meselâ: İlk dörtlükte (sene 1244) tarihine bakarak Veli'nin 18. yüzyılda değil 19. yüzyılda yaşadığını anlamak için fazla yorulmaya da lüzum yoktur. Buna gö- re, öteki bilgi ve şiirleri de şüphe ile karşı- lamak zorunda kalıyor insan. Ağzdan der- lenen her şey, halk türkülleri gibi durmadan

Ciltlerimiz

1 — 24. Sayılar I. Cilt

25 — 48. Sayılar II. Cilt

49 — 72. Sayılar III. Cilt

Pek az kalmıştır.

Beher Cilt 750 kuruştur.

değişir, biçimden biçime girer. Örneği çok görülmüştür. Son koşmanın son dörtlüğünde (intikam tanrısı) diye bir söz geçiyor. Böyle bir sözü değil ikiyüz yıl önce, bugün bile hiçbir halk şairi kullanmamıştır. Öğretilmezse bunu Veyssel bile düşünemez, söyleyemez.

Eski Yunanın (harp tanrısı, sulh tanrısı) gibi bir şey bu, Türk tasavvufunda böyle şey yoktur. Balım Sultan için yazılan yüzlerce nefes içinde onun böyle bir sıfatına hiç rastlanmıyor. Demek ki verilen şiirler üzerinde aydın bir kişi oynamış. Tıpkı Veyssel'in şiirlerinde oynadığı gibi.

Vehbi Cem ustamız darılmasın ama, son yıllarda biraz kontrolsüz çalışıyor. Sıvasta iken daha derli toplu idi, vesikalara biraz önem veriyordu. Şimdi bu usulü bırakmışa benziyor. Meselâ: Yine Türk Dili'nin 42 ve 44. sayılarında "Dadaloglu" için yazdıklarında yeni bir şey söylemediği gibi, anlatılanlar daha önce muhtelif kitap ve dergide az çok değişik olarak çıkmıştı. Meselâ:

Almanyadan Mektup

Nisan 1956

SAYIN YASTIMAN;

Eylül 1955 de burada bir telli çalgılar sergisi açıldı. Dünyanın her kögesinden, ister tezene (çalgı) ile, ister yay ile çalınan, bütün telli çalgıları sergilemişlerdi (Yalnız kanun ve piyano gibi, her perde için ayrı bir teli olanlar hariç). Türkiyemize ekseri olduğu gibi yine üvey evlât muamelesi edilmiş, köşe ayrılmamıştı. Arap, Hint ve Japon çalgılarının arasına bir bağlama ile bir kemence sıkırtmışlar, altlarına da «Kafkasya çalgılarıdır», diye etiket yapıştırmışlar. Tabii hemen sergiyi hazırlayan zata durumu anlattım: «Bağlama bizim çalgımızdır, kemencenin asıl yeri ise bizim Karadeniz sahillerimizdir. Eğer altlarına Kafkasya diye yazarsanız, sergiyi gezenler bilemez, faraza Bus çalgısı sanıverirler», dedim. Neyse, akılları yattı.

Hasılı müziğimiz yağma hasanın böreğine döndü. Ritimlerini Bulgarlara, ezgilerini Yunanlara, çalgılarını Araplara ve daha bilmem kimlere mal ettiler. Bizim için de «Türkler müziğe istidadı olmayaa bir milletir», fetvasını bastılar.

Böyle düşünüp söyleyenlere yanıldıklarını anlatmak vazifemiz değil mi?

Gültekin ORANSOY

Buschingstr. 22/0 rechts
MÜNCHEN 27
ALMANYA

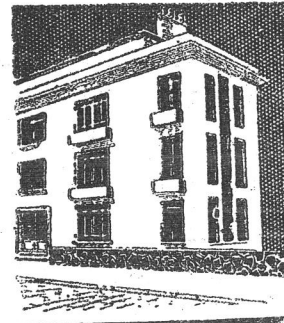
Ali Rıza Yalın'ın Türkmen Oymakları ese- rinde bunlar vardır.

Hele aynı derginin 47. sayısında. Pir Sultan hakkındaki yazıyı niçin yazdığı sorulabilir. Bunlar daha önce başka kitaplarda çıkmıştı. Verilen bilgiler de o kitaplardan alınmış üstelik. Eskileri tekrarda ne fayda var? Meraklısı olanları arar bulur... Haydi di-yelim ki yeni şiirlerini yayınlıyacak, onun için dört sayfayı eskilerin tekrarı ile süsü- yerek bir giriş yaptı. Ya, verilen yeni şiirler, acaba hiçbir yerde daha önce çıkmadı mı? Çıkmadı ise, haydi boşa giden dört sayfaya acımayalım, feda olsun...

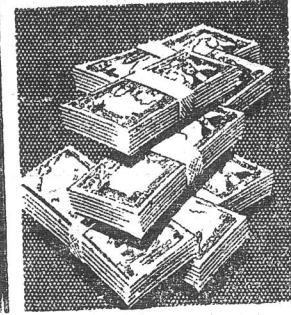
Ya, öyle değilse... Sonra, verilen bu gibi yeni (?) şiirlerin nereden nasıl; yani ağızdan mı, cönklerden mi alındığı muhak- kak bildirilmeli. Bunun önemini, sayın Vehbi Cem'e biz öğretecek değiliz. Bu bakımdan şiirlerin Pir Sultan'ın olduğundan şüphe edi- yoruz. Aslına bakılırsa bu yazıda Vehbi Cem' in pek emeği yok. Eski öğrencilerinden biri göndermiş, o da Türk Dili'nde kendi imzası- la yayınlanmış. Eski öğrenci, bilinenlere yeni bir şey katamadığını itiraf ediyor. Ve ağız- dan derlediği yüz kadar şiirden Pir Sultan'a ait olduğuna inandıklarının ancak yirmi beş tane olduğunu söylüyor, bunları da eski öğ- retmenine göndermiş. Aferin eski öğrenciye, ağızdan derlenen şiirlerden şüphe edileceğini biliyor. Hem de kimden derlendiğini kaydet- miş, öğretmenine yazdığı mektupta.

Bizce bu yazının, eski öğrencinin imza- sıyla çıkması daha doğru olurdu. Bir ama- tör yazısı diye, önem vermezdik. Ama, koca koca kitaplar yazmış bir kişinin hiç olmaz- sa şiirleri kontrol etmesi gerekirdi. Şiirler Pir Sultan'ın üslûp ve havasına da pek gir- miyor. Biz bu şiirlerin de Pir Sultan'ın oldu- ğundan şüphe ediyoruz. Bu konuda eski öğ- renciden daha titiz olduğumuzu saklayamı- yacağız. Meselâ, bakınız, birinci şiir biraz deşismelerle, Sadettin Nüzhet'in (Bektaşî Şairleri, 1930) kitabında "Teslim Sultan Ab- dal"ın olarak görülüyor. Sadettin Nüzhet bu kitaptaki şiirleri hep cönkten almıştır. Öğ- renci ağızdan topladığı için değişiklikler ol- muş tabii.

Sayın Vehbi Cem, biraz emek vererek yazsa, eskiden olduğu gibi, daha faydalı olur. Yoksa, böyle üstünkörü yazılar, onun şöhreti için hiçbir zaman iyi olmaz. Biraz emek, biraz dikkat...

1956
İKRAMIYE
PLANI

12
Apartman
Dairesi

TÜRK
TİCARET
BANKASI

300.000
LİRALIK
PARA
İKRAMIYELERİ

İKRAMIYELİ
GRUP MEVDUATI

Vüde 20 mülk isabet

- Ömür boyunca aylık irat
- 30000 Liraya kadar iş sermayesi
- Yatırılan paranın 3 MISLI para ikramiyesi
- 100000 Liralık para ikramiyeleri

Her 150
liraya bir
kura numarası

Senelik aboneli
300, altı aylık
aboneli 150
kurustur.

Yurd dışı senelik
abone 2 dolardır.

TÜRK
FOLKLOR
ARAŞTIRMALARI

Adres değiştirmeler
hiçbir şart ve ücrete
tabii değildir.
Basılmayan yazılar
talep vukuunda
iade edilir.
Dizgi ve Baskı:
EKİCİCİL MATBAASI

Adres: Yeşildirek, Sultanmektebi Sokak, No. 17, İstanbul

Türk Folklor «Halkbilgisi» Derneğinin neşriyat organıdır.

1956 YILINDA

İKİŞER DAİRELİ

10

APARTMAN

İKİŞER KATLI

10

BAHÇELİ EV

aynca

75000 lira

TÜRKİYE İSMAILİ BANKASI

izin... istikbalinizin emniyeti

YASFI AKARSU

Genç Bestekârın Gül.
Besteleri — Rast.
Makamında bazı
eri.»

Şarkı. 2 Türkü. 100
Dergimizden de te.
olunur.

Ata binme meraklarına en
güzel imkân

Nuri Oğlakçı

Atlı Spor Yurdu

Adres:

Ayazağa Maslak Oçyol

Büro: Taksim İstiklâl cad. No. 15

Telefon: 44 22 66

İstanbul

ŞEMŞİ YASTIMAN
SAZ EVİ

BAĞLAMA
DERSİ
VERİLİR

40
YAŞINDAN SONRA
DA SAZ ÖĞRETİLİR

ŞEMŞİ YASTIMAN
SAZ EVİ

ŞİRAĞAN CAD. NO 34 BEŞİKTAŞ-İST.

Divan Sazı, Bağlama ve
Cura yapılır, tamir edilir.
Her yere saz gönderilir.
En iyi saz telleri bulunur
Fiat listesi isteyiniz.

TÜRK FOLKLOR ARASTIRMALARI

İSTANBULDA ÇIKAR, AYLIK
HALK KÜLTÜRÜ DERGİSİ

Temmuz 1956

İÇİNDEKİLER: ~~~~~

Dede Korkut Masalları, Medyolanın ve TDK	Sait GÖRÇEĞLÜ
Karsın Oğlanları Yusuf Şelâhî - II.	Cağrı ÖZTELLİ
Anadolu ve Efsaneleri	Muzaffer UYGUNER
Yaylalar Üstüne Şiirler	Behret Kemal ÇAĞLAR
Musiki ve Farsoloji	Mehmet K. GAZİMHAL
İzmit Halk Oyunları Bayramı	T. F. A.
İstanbul'da Doğum ve Çocukla İlgili Adetler	Kadriye İLGAZ
Bir Şairin: Aşk Tahrir	Mehmet Halit BAYRI
Ay Hakkında İnanışlar: Mıçık'ta	M. Cavlı AKER
Bozü ve Hayatında Dervişlik	Af Esra YALGIN
Bi: Kayseri Masalı: Uç İnce	İsmail HİNÇER
Karadeniz Türkçülerinde Kayalar ve Gözetler	İsmail Z. EYÜBOĞLU
Kocama (Şiir)	Mehmet Turan YARAR

Ayın Politik Haberleri

Sayı: 84

Kuruş: 25

SARICI VE YAZI İŞLERİNİ İDARE EDEN MES'UL MÜDÜR: İHSAN HİNÇER